

"לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך...
כי פתח תפתח... נתון תתן לו... העניק תעניק לו..."

"ותפק לרעב נפשך"

ליום הזכרון השביעי להסתלקות בעל "משמר הלוי"
הגאון המופלא רבי משה מרדכי שולזינגר זצוק"ל
ביום שב"ק לסדר "והלוי אשר בשעריך"

שכטר

לקבל לצורך שבת נומתחילים לבוא כבר מיום רביעי ואח"כ חמישי וששי, ויש שצריך דחוף כסף לשלם עבור המים בעירי, שכבר ניתקו להם את המים, ויש שצריך לשלם למנוע ניתוק חשמל, [מי במים ומי באש"...], ויש שנשרפה לו המכונת כביסה וצריך חדשה, ויש שצריך להכנסת כלה, ויש שצריך דחוף נעלים אורטופדיות, ויש חולי נפש, רח"ל, השי"ת ירפאם רפו"ש במהרה, שמגיעים יום יום לקבל כסף עבור אוכל ותרופות, ויש גלמודים מסכנים שאין להם כלום, וכל קיומם ומחיתם על מה שמקבלים כאן שלוש פעמים בשבוע, במוצש"ק וביום שלישי וביום חמישי, ויש גרושה מסכנה עם שמונה ילדים שאין להם כלום, ועולה לנו קרוב לעשרת אלפים שקלים לחדש כולל שכר דירה חדשי, כהא דב"ב י"א א' בבנימין הצדיק, ויש משפחה של בן תורה שקדן מובהק עם יותר מעשרה ילדים, ובעיות בריאותיות נוראות, וילד אחד שחל"ח, רח"ל, ולרש אין כל, ומדי פעם בפעם צריכים לכסות את הצטברות החובות מהמח' היום יומית. ויש בנן של קדושים מדוכה ביסורים וחולה על רגליו אנושות רח"ל ויוצא לרחוב, למקוה, לבית הכנסת, רוכב על קלנוע, ופתאום התקלקל לגמרי בלי אפשרות לתקן, וצריך חדש, ואין על זה תמיכה מהביטוח לאומי וכו', ודחוף על המקום קיבל 17,400 ש"ח, כדי לקנות חדש, להוציא ממסגר אסיר, ופתאום מגיע מי שמבקש לתת לו כדי לשלם את יתרת החוב בבנק לפני שיעשו אותו מוגבל, ועוד הרבה הרבה דברים. ואני עני על משמרת משמרת הלוי עומד בס"ד ומקיים דינא דהשו"ע שהגבאי צדקה צריך ללוות ולתת, כדי שלא להשיב ריקם פני המבקשים, ולתת להם על אתר..." (מכתב ידו במכתב

ניסה רבנו לדבר עמו רכות... אבל העני התאכזב ואמר לרבנו: יודעים אתם מה שאמר הטשעבינר רב זיע"א? הוא אמר כך: אני אינני מפחד, לא מגאונים... לא מצדיקים... ממה אני מפחד? - מלב נשבר!! על אתר נטל רבנו סכום הגון וגדול פי כמה ממה שנתן לו בראשונה, ובמאור פנים נפלא נתן לו את כל מבוקשו". (הרה"ג רבי שמואל שבקס שליט"א, מו"ל "שיעורי משמר הלוי").

יותר מעשרה פנקסים עמוסים, דפיהם מלאים שורות צפופות בכתב ידו של הגרמ"מ זצ"ל, נותרו כעדות אילמת לימים ושבועות, חודשים ושנים ארוכות, שבהם נשא על ליבו ממש, באורח קבע ובלא ליאות, את דאגת קיומם של עניים ודלים, יתומים ואלמנות - ויקצר המצע מהשתרע אפילו אפס קצותיה של אימפריית ה"צדקות נשגבות" שלו.

"עושה צדקה"

הורתה ולידתה של קופת "צדקות נשגבות", בסביבות שנת תש"מ, בעקבות התחייבויות של צדקה שנטל הגרמ"מ על עצמו. אלא שמאותה העת, המשיכו עליו מלמעלה חוט של חסד, והרי מידתו והנהגתו בבחינת "עושה צדקה בכל עת".

כך דרשו חז"ל: "והלכת בדרכיו - מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון..." צורכי עמך המרובים, עלו ונשתרגו על ליבו הרחום, והרי הוא אפוא כ"בית-חרושת" של צדקה וחסד, עושה ומעשה וחולש על תעשייה נאדרת ורבת-גוונים:

"...דכל היום מהבוקר עד מאוחר בלילה דופקים כאן על הדלת ומבקשים תמיכה לאלתר [בלי ישיבות ודחיות לזמן מאוחר וכו'], יש קבועים

לתת", בקביעות... (וכך גם שם ליבו לפרט אחד קטן, המצטדד באגביות ומצטנע בירכתי זכרונותיו, אבל מפנה זרקור מאין-כמותו על "ההוד שבחסד": "כששלח הרב כספים לאלמנות היה לפעמים מרומם את רוחן בפתק שהוסיף: אבקש מאד להתפלל עבורי, משה מרדכי בן סימא לאה"... דומה שעל כגון דא היה הגרמ"מ מסיים: "בינו נא זאת!").

לא פעם אף המשיל והמליץ עליהם בעצמו, על מעשי הצדקה, את פניית-לשונו של הרבי'ה הרב אברמסקי, שהגיד פעם לתלמיד שתמך בו בעת העלייה במדרגות, לעת זקנה ושיבה: "כבד לך... נכון?... אבל דע, כי כשסוחבים שק של יהלומים, הרי ככל שהשק כבד יותר, כך שמחים יותר..." ---

ואל זה אביט

"בצעירותי חשבת", כך התבטא פעם ראש גולת אריאל מרן רבנו חיים עוזר זצ"ל, "כי כתיבת ספרים של חידושי תורה זו התכלית וזהו השיא. ואולם היום אני אומר שלעזור לאלמנה אחת - יקר בעיני יותר מן ה"אחיעזר" כולו!..." הזכיר זאת הגאון ר' טוביה שולזינגר שליט"א בהספדו המר על הגרמ"מ, והמשיך: "כזאת ראינו אצל דודי זצ"ל: לא פחד מאיש, מורא לא עלה על ראשו, אך כשאלמנה באה אליו, כשאביון נכנס אצלו, מאלו הוא פחד... זו הייתה מגמתו, להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים... תורת חסד על לשונו!".

"נכנס פעם אצל רבנו זצוק"ל יהודי עני וביקש צדקה, נתן לו רבנו סכום הגון, ופטרו לשלום. אותו עני היה חולה רח"ל במחלת השכחה, וכעבור שעה אחת בלבד הוא הגיע עוד הפעם, הוא בא לבקש צדקה..."

רבי אלעזר אמר, בוא וראה כמה מנהיג הקב"ה את כל הבריות במידת טובו, וכל שכן לאותם ההולכים בדרכיו, שאפילו בזמן שמבקש לרדוף העולם, הוא מסבב למי שאוהבו שיזכה באיזה דבר, טרם שיבוא אותו הדין לעולם. שלמדנו, בשעה שהקב"ה אוהב את האדם, שולח לו מתנה. ומה היא, עני, כדי שיזכה על ידו. וכיון שזכה על ידו, הקב"ה ממשיך עליו חוט אחד של חסד, הנמשך מצד ימין, ופורש על ראשו ורושם אותו, כדי שכאשר יבוא הדין לעולם יזהר בו אותו המחבל מלהזיקו, שנושא עינו ורואה לאותו הרושם, ואז מסתלק ממנו ונזהר בו, משום כך הקדים לו הקב"ה דבר במה שיזכה... (זוהר הק' פרשת וירא) בקרבתו של הגרמ"מ זצ"ל, קיבלו דברי חז"ל אלו - שהיו שגורים בפיו - מימד מוחשי, כמובנים מאליהם. מקרה של עני, מאורע של צדקה, אינם טירחה אקראית או אפילו מצוה מזדמנת שאפשר לפעמים לקיימה על ידי אחרים - כי אם אות של אהבה מאב רחום שבשמים, החפץ להצילו מן צרה וצוקה המתרגשים לבוא, ושולח לו מתנת-חיים - "כדי שיזכה על ידו"!

מקורביו ידעו והכירו את הלך-רוחו, כי ככל שיערמו הקשיים ויגבר המאמץ הנדרש לעסק הצדקה, ישמח בו יותר ויותר, עד שכולו צהלה פנימית העולה על גדותיו: "הנה, הקדוש ברוך הוא אוהב אותנו!..." "כשהיו מגיעים מקרים של צדקות וחסדים באמצע הלימוד", סח הרב נועם הראל, יהודי יקר שזכה לחיבה מיוחדת ולקביעות של לימוד בחברותא אצל הגרמ"מ, "היה הרב אומר לי: נועם, השם אוהב אותנו! הם לא באים לקחת - הם באים לתת!..." עד כדי כך.

כך ראו עיניו כמה וכמה ש"באו

אל הגאון האדיר הגר"ש ואזנר זצ"ל בשנת תשס"ג).

"מליונים מליונים עברו דרכו לכל מיני נצרכים, לאלמנות ויתומים ועוד דברים. היתה אשה מסכנה", העיד גיסו יבלחט"א הגאון רבי צבי סוקולובסקי שליט"א, "שבמשך שנתיים הוא שילם את שכר הדירה שלה, עד שהיה מצב שלא יכל להמשיך, אבל הוא הרי לא יכול להשאיר אותה ככה, אז הוא הלך לאיזה יהודי בעל אמצעים. ההוא גר בקומה רביעית, הוא טיפס ועלה אליו לדבר אתו, השפיע עליו שיקח על עצמו את המצוה הזאת, שהאשה הזאת לא תשאר ברחוב. ההוא שאל ורצה לדעת מי זאת האשה. אמר לו שמה כך וכך... אז ההוא אומר אוי וי, הרי היא בת דודה ראשונה שלי. בו במקום טילפן אליה ושאל למה לא באת אלי... היא אמרה לו: ממך אני מתביישת, ממנו אני לא מתביישת... כך עם כל אחד הוא היה כמו אבא, סבר פנים יפות, ותפק לרעב נפשך, איזו ידידות, איך שהוא קירב את האנשים, תמך בהם ועודד אותם. היו באים אליו כל מיני אנשים שבורים

שהוא עם האהבה שלו היה ממש מחיה אותם...".

משכיל אל דל

"ימי השוק" הגדולים של קופת צדקות נשגבות, חלו פעמיים בשנה; בערב יום הכיפורים, וביום הפורים. כזכור, היה הופך אז חדרו של הגרמ"מ לרשות הרבים של ממש, הכל נכנסים ובאים למסירת כספי 'פדיון כפרות' ו'מתנות לאביונים' העתידיים להתחלק בו-ביום על ידי רבנו. אירע פעם,

לשמוע גערת חכם כיצד היא נשמעת, וצבט את עצמו כאינו מאמין... במאור פנים עילאי, מהול בדאגה כנה, לחש לו: אתה עומד על רגליך הרבה זמן, בלי להכניס כלום לפיך... שמא תואיל לאכול משהו...

כך במאה ואחת דקדוקי מצוה פשוטים, שסילסל בהם מסביב למעשי הצדקה, (לרבות, אפילו, ירידה ל"קטנות": פריטת הכסף לשטרות רבים, בעלי ערך נמוך ושימושי יותר, המסוגלים להרבות השמחה...), בהתבוננות מופלאה ושימת לב אינסופית לתחושתו הטובה של המקבל - אשר לרוב איננו מודע כלל לטירחה היתרה שמאחורי הדברים:

לא אחת היה שולח את כספי הצדקה - גם ברגעים האחרונים לפני כניסת השבת. "הרי תהיה להם שבת אחרת", כך נימק, "כאשר יש להם מעטפה עם כסף בבית"...

אלמנה אחת שהיתה זקוקה להלוואה לצורך 'הכנסת כלה' לבתה, הדגישה באוזניו שתזדקק לממון בתאריך פלוני, זמן מה אחרי החתונה. כוחות עצומים השקיע, בכדי לארגן

שפלמוני אחד החליט לנצל את גודל השעה והמקום, ונעמד בפתח החדר, כשהוא פונה ומבקש צדקה מהמוני הבאים... בני הבית, הנדהמים ממידת העזות שבבחירתו "לכבוש את המלכה עמי בבית", נאלצו לחרוק שיניים, שכן הגרמ"מ לא הניח לומר לו אף מילה אחת, בשום אופן!

...והיה יכול מעשה נפלא זה להסתיים כאן. אבל לא:

- משחלפו להם כשעתיים נראה הגרמ"מ, סוף סוף, פונה בעצמו אל האיש. היה מי שהיטה אוזן, ביקש

"בכל לבי דרשתיך" - הלב הזה, הוא מביא את הצדיקים לעולם הבא"

פנים, ומי שצריך - בעצה טובה... עד כדי כך, אספר לכם סיפור שיתכן שלא יודעים. יום אחד החליטו הגבאים של בריסק, שזה לא מתקבל על הדעת שכל היממה כולה מסתובבים אצל הרב ומטרידים אותו. ולכן החליטו להעמיד לפניו ביתו של ר' חיים שומר, אדם שזה יהיה העיסוק שלו, הוא ישמור, שלא יטרידו את ר' חיים על דברים של מה בכך.

שלחו אדם והוא הסתובב לפניו ביתו של ר' חיים והתחיל לקבל את הקהל... הוא עשה שם "קבלת קהל" לפני הבית וכל מי שרצה להכנס אל הרב, הוא עוצר אותו, ושואל אותו, 'מה אדוני רוצה'... ולזה אומר תבוא בשעה זו ולזה אומר תבוא בשעה זו וכו', ור' חיים יושב בבית...

- ורואה שהיום שקט... - לא באים אנשים. הוא יצא לראות מה נעשה בחוץ והוא רואה, שכן אדם מסתובב שם, ליד ביתו. הוא אמנם לא הכיר אותו, אבל הוא לא מצא חן בעיניו.

נגש אליו ר' חיים ואמר לו: 'וואס ווילט איר'...? היהודי ההוא נבהל והתחיל להסס בדיבורו. בתשובתו לר' חיים אמר שהגבאים של העיר העמידו אותו פה לשמירה שלא יטרידו אותו, כדי לשמור על הבריאות של הרב. כששמע זאת ר' חיים, הרעים בקולו:

"וואס?... די גבאים פון בריסק ווילן מיר מאכן פאר אַ אוטם אזנו מזעקת דל?!"... - מה הם רוצים?... רוצים לעשות ממני "אוטם אזנו מזעקת דל"?... [יעויין היטב שבת דף נ"ה ע"א]...

(מתוך חיבורת "דברים שהתורה נקנית בהם")

בבריסק, והגביר השאיר אצלו על השולחן מעטפה סגורה עם כסף. כנראה שהיה שם במעטפה סכום הראוי להתכבד, וככה זה היה מונח שם, על השולחן. ר' חיים עדיין לא הספיק לפתוח אותה בכלל, ותוך כדי שהגביר ההוא יושב שם, נכנס עני. לקח ר' חיים את המעטפה ונתן את המעטפה הסגורה, כמו שהיא, לעני.

לבני הבית לא היה איפה לישון. כל המיטות בבית היו תפוסות על ידי העניים. בנו הצעיר של ר' חיים, שקראו לו וולוול'ה... עד החתונה שלו לא היה לו איפה לישון בכלל. הוא היה ישן בבית, בקושי על ספסל, כי כל המיטות היו תפוסות, ולא רק מפעם לפעם, אלא הן היו מוחזקות על ידי עניים. ופעם נכנס וולוול'ה הביתה בצהריים כשהוא עייף ונשכב על מיטה, אחרי שתי דקות שהוא נרדם, העיר אותו עני אחד ואמר לו, 'אנטשולדיג, ס'איז דאך מיין בעט'... - 'סליחה, זו המיטה שלי'. והוא קם...

וחוץ מהכל, בבית של רבי חיים, היה גם "לוח מודעות"...

כיון שבמשך כל היום היה הבית מלא עם אנשים, עם מצוות ועם חסדים וכו', לכן היה אצלו "לוח מודעות". אחד רוצה למכור איזה שהוא מוצר וכדומה, בא לביתו של ר' חיים, ותלה מודעה. כך נהיה "לוח מודעות" - לכל דכפין. כל אחד עושה שם כבתוך שלו, יותר מאשר ברשות הרבים...

כל היום עברו שם אנשים, חלכאים ונדכאים מכל הסוגים, עם כל הבעיות שלהם, ור' חיים סייע לכל אחד במה שצריך. מי שצריך - בממון, מי שצריך - במילה טובה, מי שצריך - במאור

"גדול המעשה"

"חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו, אם דל ואם עשיר, וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם" (שערי תשובה לרבנו יונה)

לעצמו - אל נא נשתטה לעזבו דווקא לעת כזאת, הלא ברור כשמש שהמשך הזכות יעמוד לכם שכל עניינים יתברכו לטובה ולהצלחה עצומה חוץ מדרך הטבע, ומקרא מלא צוות ואומר: "שמח זבולון בצאתך" [לעניני מסחרך ופרנסתך ועסקיך הגדולים] - כאשר "יששכר באהליך" לומד במסירות הנפש [ובמנוחת הנפש, ע"י תמיכתך]!... וכבר ידוע מש"כ ה"חפץ חיים" זיע"א בספר "אהבת חסד" על אודות אחד שהזניח מצוה שהביאה אותו לאושר, ואח"כ הזניחה, ד' ישמור. הרי שבאופן מיוחד צריך להחזיק באומץ רב במצוה כזו שהביאה לאושר הנצחי של הצלת הבן שליט"א ושאר ענינים טובים ומצולחים.

והסטייפלר זיע"א אחרי נישואיו קנתה פעם אשתו עוף [דבר נדיר מאד אצלם, בעניותם הרבה], והיתה שאלה בעוף, והרב שבעיר הכשיר, ומ"מ הסטייפלר פקפק מלאכול, ואמר לאשתו הצעירה: אם לא נאכל מהעוף הזה - הלא ברור שאף פעם לא נתחרט על זה, משא"כ אם בן נאכל מהעוף הזה - אולי פעם עוד מאד נתחרט על זה...

ואף אנו נאמר: החלטת ידידי שליט"א החיובית בנידון דידן - אף פעם לא יתחרט עליה [אדרבא ישיש וישמח], אבל אם יוחלט ח"ו לשלילה - הלא עלולים להתחרט ח"ו.

ידידי מכיר אותי משנים רבות שאיני יועץ ואיני מורה, כי מה אני ומה חיי, אבל כבר אמר הסטייפלר זיע"א שאימתי הויא שאלה, כשיש שני צדדי ספק שקולים, ובנידון דידן לענ"ד אין בכלל צד שני, ובמחזור ההוצאה הגדול, ב"ה, כן ירבו, לא יהי' מינכר כמעט החסרון של האלף דולר החודשיים, אבל עלול מאד ח"ו להיות מינכר בהכנסות, ד' ישמור.

הצופה נסתרות יודע כי מרוב אהבתי וחרדתי להצלחת ידידי שליט"א, הצלחה בלי מצרים, בהשפעות גדולות עצומות לטובה - כתבתי כל הנ"ל, והש"ת יתקננו בעצה טובה מלפניו, ואקווה שזכויותיך העצומות עד כה יגררו זכויות נוספות עצומות... ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות של השפעות טובות עצומות לידידי וביתו וכל אשר לו עד סוף כל הדורות, אמן כה יאמר ה' הטוב והמיטיב והמשלם שכר טוב ליראיו.

באהבה רבה ואהבת עולם משה מרדכי

הצדקה הנדרשת, אבל יש ללכת ולשטוח לפניו את פרטי הענין והבקשה ולגבות ממנו את הכסף, וראיתי כמה הדבר קשה עליו עד מאד מאד... והרי זה לא היה בשביל ענין של עצמו רק בשביל אחרים, והיה יכול לדחותם שאינו יכול לעשות את בקשתם, אך הוא לקח על עצמו עולם של אחרים עם הקשיים הגדולים שהיה כרוך בזה, בשביל החסד וההטבה שהיו חלק מעצמותיו".

"שמח זבולון בצאתך"...

הנה העתק מכתב לנדיב, מכת"י הגרמ"מ זצ"ל:

בס"ד יום א' לס' "הנני מפרך והרביתיך" "לישועתך קויתי ד'" י"ב טבת תשנ"ז לידיד נפשי אהובי האמיתי מהר"ר -- שליט"א נעימות בימינו נצח עם כל הנלוים עליו ד' עליהם יחיו בטוב ובנעימים מעתה ועד עולם!

...מעוצם אהבתנו וידידותנו הנאמנה לא אוכל

לכלוא את עטי מלבוא לפני ידידי בשורות הבאות. אמרו חז"ל הקדושים: "יש קונה עולמו בשעה אחת", ואמר החפץ חיים זיע"א: מה זו "שעה אחת"? - שעת ההכרעה!... יש בחיים זמנים ששעת ההכרעה לטובה גורמת שיהי' קונה את כל עולמו.

וכיון שידדי שליט"א עומד כעת לפני שעת הכרעה חשובה מאד [בנושא היששכר זבולון, השייך לפרשת השבוע דילן], הנני להזכיר כי יתכן מאד שמצוה כבירה זו שהוחלט עלי' בסייעתא דשמיא עצומה ב... כסלו תשנ"ה היא שעמדה לנו בנס הגדול שאירע שעתיים אח"כ, והזכות התמידית העצומה במשך השנתיים האחרונות - מי יודע עד כמה עמדה לכם בכל עניינים לטובה, ואילו היתה העין רואה את עוצם הזכויות העצומות והסייעתא דשמיא העצומה בכל העניינים לטובה שנפעלים בשמים ע"י הזכות הכבירה להיות זבולון להיששכר הדגול הזה - אז הרי לא הי' שום ספק ופקפוק על דבר המשך השתפות הקדושה הזו, ואמנם אין אנו רואים בעיניים - אבל הלא מאמינים אנחנו! ואין ספק ח"ו באמונתנו שאכן כן הוא הדבר!

ומה עוד לעת כזאת, אשר היששכר שליט"א דילן מתאמץ באופן נורא להחזיק בסדרי הלימודים, ונוסע יום ליום ל - ללמד לתלמידיו, וללמוד

הרבה בחינות יש בעמל-הנפש הזה, בו שקד הגרמ"מ תדיר על תקנת זולתו. ראשון להם הוא פקחת העין - לא לחכות שהמצוה תגיע עד לפתחך, אלא לעשות את הדרך עד אליה... כך, בעת שמועה טובה כי באה על שמחה במעונו של ת"ח דל אמצעים, היה ממציא עצמו לסיוע במתת יד או הלואה הגונה בתשלומים נוחים, ואין המקבל יודע כי בכך נטל רבי משה מרדכי על שכמו עול של גלגול הכסף בפקדונות או גמ"חים. לחילופין, יש והוא מציע באוזני בעל יכולת, לסייע בהלואה נוחה עבור קרובו או שכנו שבודאי חפץ הוא בטובתו, ונמצא זה נהנה וזה נהנה.

מעשים שבכל יום, היה רבי משה מרדכי מעשה ומתרים לצדקה מיד אנשים אמידים - אם בשיחות שבעל פה, ואם בכתב. בין כך ובין כך, היו דבריו יוצאים מן הלב, והוא מיטיב להבהיר באוזניהם, ללא כחל ושרק, את האמת הפשוטה: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית!" (מד"ר רות).

בכל לב האמין כי את טובתם האמתית הוא דורש, כאשר הוא מציל מהם את הכסף היחידי שישאר להם לנצח... באוזני נדיב אחד שסיפר כי בתקופה האחרונה התחיל לרדת מנכסיו, קרא את דברי הגמרא (כתובות ס"ו ע"ב) על אחד מעשירי ירושלים שראה ריב"ז את בתו מלקטת מזון בעוני ובזיון מחפירים, שואלת הגמרא והרי הרבה בצדקה, ומשיבה "כדבעי ליה למיעבד לא עבד". ע"פ דברים אלו, הציע לו להתאמץ ולהרבות בצדקה דווקא כסגולה להצלחה והרווחה.

שמא יאמר האומר, כי מתוך עושר הדעת והביטוי של הגרמ"מ זצ"ל, בקלות ובלא מאמץ מיוחד היו הדברים יוצאים וקולחים מפיו ומקולמוסו... לא ולא!

בעדינות נפשו הטבעית וטהרת רוחו האצילית, כבדה עליו עצם הפניה הזאת אל ליבו וכיסו של הזולת, כקורת בית הבד. "מרוב השמחה שהיתה לו כאשר היה שח שהתרים את פלוני עבור פלוני וכדומה", כתב אחד מבאי ביתו, "סברתי בעצמי שהדבר עולה לו בנקל, עד אשר הייתי אצלו פעם אחת בשעת בוקר, והיה כולו תפוס במחשבותיו, וניכר היה עליו היטב שיש עליו עול גדול מאד... וסיפר לי שצריך ללכת היום לפלוני ולהתרים אותו לענין שכבר דיבר איתו, והוא כבר אמר שיתן את

ובתחכום רב - אל פיו של אותו אומלל, אחר שהתברר לרבנו שהלה שרוי בתענית כבר יומיים שלמים... אשה מבוגרת, מאחת מערי הסביבה, הופיעה ובאה "לבקש צדקה". דרישה וחקירה אודותיה העלו, שהיא מסודרת בדיור מוגן בבית אבות, ומה שחסר לה אינו ממון... מאותו היום ועד סוף ימיו של הגרמ"מ, היתה האשה מתקשרת מדי שבוע לתאם את בואה, ועשתה את

ליום החופה...". ולא אחת, אין הסיפור נעוץ כמעט בכלל בהוצאה הממונית הזניחה, אלא הוא חסד שבגופו, אשר כל-כולו הוא "מן הדברים הנוגעים אל הנשמה": אחד מלומדי השיעור ב"ירחי כלה", הרה"ג רבי עקיבא וולקן שליט"א, התלווה פעם עם רכבו בשעת לילה לרבנו ב"טיול" לחנות של מאפיית אנג'ל, יחד עם בחור מסכן אחד, כדי להכניס עוגה - בפקחות

להוצאות הנישואין. אפילו בגדים להלביש את החתן לא היו. נכנסתי במר נפשי עם הבן החתן לרבי משה מרדכי ותיניתי את מצבי. לתדהמתי, פרץ רבי משה מרדכי בבכי, ואמר שאין לו מה לתת מפני שהקופה ריקה לגמרי ורובצים עליו הרבה התחייבויות שאין לו מהיכן לפרוע... בכל זאת, אחרי שתי רגעים, קם והלך לאן שהלך, חזר והביא לנו אלף וחמש מאות שקלים, מהם קנינו בגדים לחתן

ולשגר אליה את הכסף, והיה זה סכום גדול, ביום ששי ערב שבת ה'אופרוף'. והסביר: היא הרי נוסעת לעיר אחרת להתארח בשבת אצל המחותנים, האם אפשר לשער את הרגשתה הטובה כשתבוא לפני שבת לבית המחותנים, ותביא להם את הכסף מראש...? "לפני כמה שנים עמדתי לפני נישואי בני", מספר יהודי נוסף, "ולא היה בידי אף לכדי המינימום הנצרך

הדרך הארוכה בכדי לקבל סכום כסף פשוט ביותר, חסר משמעות - לצד ברכה נלבבת, יחס חם ומכבד ומנה של עידוד. אף בשבוע של ה"שבעה" התקשרה בזמן הקבוע, אינה מודעת לכולם, והתחננה לשוחח עם הרב... כששמעה את הבשורה המרה היה זה לה אבל יחיד - כי שבת משוש לבה, ולא במליצה.

נושא בעול

הגדרה קולעת וממצה של מה שנתן והעניק הגרמ"מ בצדקותיו, היא בחינת "ויקחו לי...": הוא לקח את צרתו של הזולת, והשית אותה על ראש עצמו. מאותו רגע והלאה, כך היה ברור ונהיר, חדלה הבעיה מלרבוץ על כתפי "אחיך האביון", סרה ונעלמה המועקה, פינתה מקומה לתחושת תקוה ורווחה פנימית - הנה, יש אפוטרופוס!

בשעת ליל די מאוחרת, נקשו פעם על דלתו זוג הורים בלתי מוכרים, נבוכים והלומים, ובידיהם פעוטה. הם נתקבלו במאור פנים, ובתוך כמה רגעים נרדמה הילדה על הספה שבחדר הלימוד, והם פתחו בסיפורם הנוגע ללב: מזה זמן רב הם עמלים לקבץ פרוטה לפרוטה, למימון ניתוח דחוף בעין של בתם, שנקבע למחר בשעה שבע בבוקר. והנה היום בערב,

בעת הביקורת האחרונה אצל הרופא לקראת הניתוח, שמעו ממנו כבדרך אגב כי הסכום שהשיגו ושילמו איננו כולל ארבעת אלפים ש"ח נוספים, עלות האשפוז, שאותם יש למסור במזומן עם בוקר... עיניהם חשכו. הלילה פרש כנפיו, שעות אחדות בלבד נותרו עד לניתוח המיוחל, ולרש אין כל. במהירות מקסימלית, כמובן מאליו, מארגן עבורם הגרמ"מ את הסכום כולו - ועיניהם אורו.

בפעם אחרת, ניצבה מאחורי הדלת אשה, ועיניה אמרו צער גדול. היא היטלטלה לכאן בנסיעה מייגעת מעיר רחוקה. שבעה ילדים בביתה, ואחד מהם בעל מום גדול ל"ע. באין מסגרת מתאימה עבורו, ייסד בעלה מוסד שכזה, שגרר אחריו חובות עתק, עד שכרע האומלל וברח מן הארץ - מותיר אחריו לאנחות עגונה תוהה ושבעת עולליה. אותו בוקר, כשעמדה בתור במכולת, שפכה מר ליבה וגורלה באוזני מישוהו. אשה אלמונית אחת שעמדה שם, שלפה פיסת נייר ורשמה לה את השם והכתובת של רבי משה מרדכי... האשה הזו יצאה מלפני רבנו בכוחות מחודשים, עם הסדר-קבע חודשי של כמה אלפי שקלים.

ובעיצומו של יום גשום וסוער, באה אשה קודחת מחום גבוה, ורגלה נפוחה מדלקת חריפה מאד שנתקפה בה. במצב הזה, בעיצומו של אשפוז

בבית החולים, קיבלה הודעה מבעיתה מן הבנק הנושה בה, כי באם עד מחר בבוקר לא יכנסו שמונת אלפים שקלים לפחות אל חשבונה - הם יתחילו בנקיטת פעולות... כמה אפוא ממיטתה, חמקה מבית החולים, מיטלטלת ברגליה החולות באוטובוס בינעירוני היישר אל הכתובת האחת, היכן שכבר כמה פעמים הצילו אותה...

"שתפסיק להיות קמצן..."

ליבו הרחב והשופע, העמידו בקצה המרוחק ביותר ממידת הקמצנות. נפשו העדינה סלדה מדקדוקי עניות של פרוטות, ואם כך בכל אורחותיו, על אחת כמה וכמה כלפי מצות צדקה החביבה. גם פושטי-יד מזדמנים בבית הכנסת בשעת התפילה, קיבלו ממנו תמיד מטבע הגונה דייקא, ועיניו הטובות רואות ושמחות בשמחת הדל.

ליבו היה נחמץ, עד כדי כך, מפגישה עם כילי. מעשה שהיה באחד מימי שישי, על דלתו דפק איש ממשפחת עשירים, בעל יכולת. בת נולדה לו למזל טוב, ומנהג ישראל לערוך קידושא רבה בבית הכנסת. אולם זמנו דוחק, כך הסביר, ואין לו את הפנאי הדרוש להכנת ה"קידוש", אשר על כן גמר בדעתו להעביר את

הכסף המיועד להוצאות הקידוש לצדקה, עבור צורכי שבת למשפחות עניות, ותעמוד הזכות לברכה והצלחה לו ולבני ביתו. מדי דברו שלף האיש מכיסו חבילת שטרות מגוהצים בערך של מאה שקלים חדשים, ופני רבי משה מרדכי אורו, כבר ראה בעיני רוחו את צהלת הנדכאים...

כמונה מעות, החל האיש למנות את השטרות: אחד, שנים... מאתיים שקלים. החבילה התפוחה נארזה בחזרה בגומיה, ועשתה דרכה בטח לכיסו של האיש, שברוב הדר הגיש את שני השטרות: בבקשה לחלק לשלוש משפחות...!

"התגובה היחידה שעלתה בדעתי", סיפר הגרמ"מ אחרי כן, "הייתה כזו: מאתיים המתחלקים לשלושה, הרי התוצאה היא 66.66... וכיצד לא הגיד מה אעשה אפוא עם האגורה הנותרת..."

בשעת מעשה לא הוכיחו על פניו, אולם ההזדמנות הבאה לא בושה מלבוא. ביום הפורים של אותה שנה, הופיע האיש הזה. הציץ בו הגרמ"מ וראה אותו כשהוא מסובב בין הקופות ומטיל בהם שקלים בודדים. אחרי כן ניגש, התכופף והתחנן לקבל ברכה. בירכו רבנו מעומק לב ובמילים פשוטות: "השם יעזור לך שתפסיק להיות קמצן..." ואף הוסיף לו כמה דברים בגנות הקמצנות.

"ובזה רוב [וי"ג: חוב] התורה לשמח לאדם" (אגרת הגר"א)

על שדחוהו בקש [לפי הבנתו...], א"כ בכי האי גוונא כמדומה שאמר מרן הגרי"ז, שלבאר דבר למי שנראה לך שלא יבין - למה הדבר דומה? להרוצה להכניס ארון שרחבו, למשל 3 מטר, דרך דלת שרחבה 1 מטר, שאי אפשר בשום אופן, אא"כ באחת משתי דרכים: או לשבור את הקיר, או לשבור את הארון, ורחמנא ליצלן משבירת הכלים...

ותודה רבה מאד להדר"ג שליט"א שע"י מכתב קדשו היקר עלה בידי לכתוב את הנ"ל. בכפילת הברכות וההודאות עד בלי די מצפה לישועות גדולות...

(ספר "נרות שלמה", סימן עד)

לְאָדָם" [נורא נוראות...!], הנני נוהג, בלי נדר, בדרך כלל - חוץ ממקרים מיוחדים שצריך לנהוג שם אחרת - שלא להשיב, ולתת להשואל את ההרגשה הנעימה לו מאד, שידו על העליונה, ויוכל להודיע, בין בעל פה ובין בכתב, שהפריך את פלוני, ושהפלוני הסכים לו, [עייין בכמה מספרי הזמן שכ"כ], ואני עני בעוה"ר נהנה מאד מזה, שע"ז מתאפשר לי "לְשַׁמֵּחַ לְאָדָם...". וכ"ז כמובן בדברים שאינם נוגעים לא להלכה, ולא למעשה, ולא להשקפה, ולא לדעת תורה, כנידון דידן. והדבר ידוע היטב לכל באי "ירחי כלה"... והוא הדין בענין שנראה מיד שהשואל לא יהי מרצה מהתשובה, ואחרי ששיבוהו, ימשיך להיות צודק בעיני עצמו, ויהי ממורמר ח"ו

בס"ד מוצש"ק לסדר "וכבוד ה' מלא את המשכן" אור לכ"ו אדר תשס"ט שלומכון לעלם ישגא לחדא!

קבלתי עכשיו בשמחה והנאה עצומים את הפקס, ויישר כחכם מאד מאד, וכל דבריכם אמת וצדק, ובודאי ש"קושיית" המקשה אין לה התחלה כלל וכלל, והראי' שלכם עצומה ונשגבה. אבל מה אעשה, והנני מודה להשי"ת, שכאשר השואל הוא שואל שלא מדעת, ורואה אני שאיננו כ"כ בענין, וגם שאלתו "העצומה" משמחת אותו טובא, ומרגיש שהעולם שלו, ואם ישיבו לו את האמת, כי אז נוטלים ממנו את כל הנאת הַעֲרָב, ואדוננו הגר"א זיע"א כתב באיגרתו הקדושה ש"בזה חוב [וי"ג: רוב] התורה לְשַׁמֵּחַ

להרגיש צער של יהודי

ברוך הוא מנסה אותך בנסיון קשה כזה - כדי ללמד אותך לַהֲרִגִּישׁ צֶעַר שֶׁל יְהוּדִים!...". מבהיל על כל רעיון. כאלו מחשבות קדושות, עברו בראשה בזמן כה קשה, בימים כה טרופים: קח לך לקח, יתום יקר שלי; צא ולמד, להרגיש צער של יהודי; ויהיה לך זאת ל"צידה לדרך", להמשך ימי חיך, כי לגדולות נועדת...

סיפרה לתומה באוזני אחד הנכדים אמו של רבנו, הצדקנית מרת סימא לאה ע"ה, זכרון אחד מימי שבתם 'שבעה' - אלמנה צעירה ועוללילה, המומים וסחופים, שם בחיפה: "נער צעיר היה אז משה... ואני אמרתי לו, את מה שחשתי והרגשתי: לבי אומר לי כי עתיד אתה, בני יקירי, להיות גדול בישראל. ובכן, הקדוש

בנערותו, טרם מלאו לו שש עשרה שנים, לבשו שמים קדרות ביום ט"ז טבת תשי"ז בפטירתו הפתאומית של אביו הגאון המתמיד העצום רבי יצחק הלוי שולזינגר זצ"ל. "ואנחנו דוויים ושוממים ועולמנו חשך בעדנו", כתב בהקדמת "משמר הלוי". תחת אחד השיחים, עשרות בשנים אחרי כן,